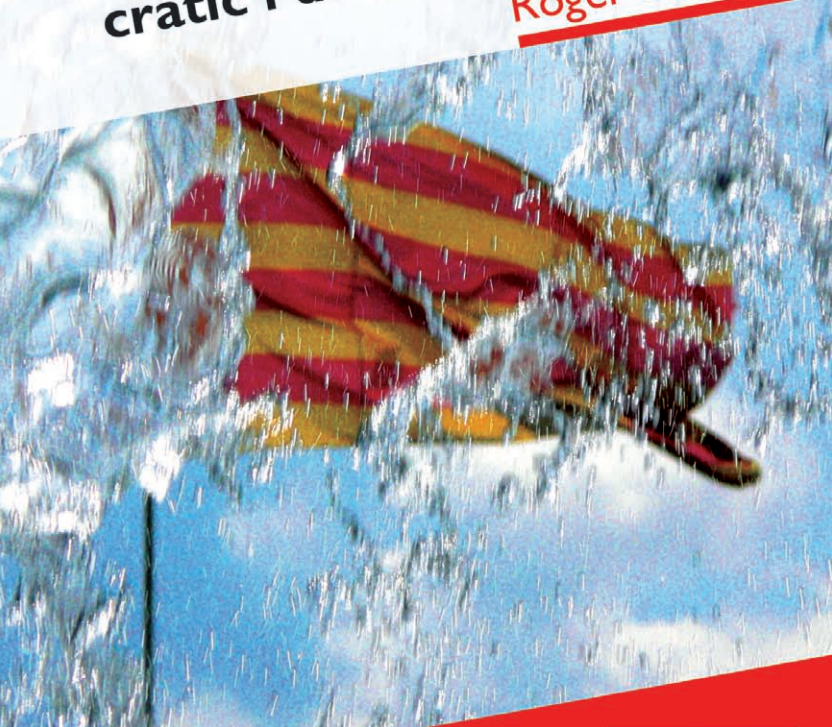

D'on beu el catalanisme avui? Radicalisme demo- cràtic i dret a decidir

Roger Buch

**D'on beu el catalanisme
avui? Radicalisme
democràtic i dret a decidir**

Roger Buch i Joan Cuevas
(Fundació Pere Tarrés. URL)

Universitat
Progressista
d'Estiu
de Catalunya

UPEC

Universitat Progressista d'Estiu de Catalunya

Portal de l'Àngel 42, 2n A 08002 Barcelona

www.upec.cat / info@upec.cat

Autors: Roger Buch i Joan Cuevas

Assessorament lingüístic: Mar Olivé

Disseny coberta: Xavier Badenes

Fotografia coberta: Jordi Serrano

Idea original: Jordi Serrano

Direcció de la col·lecció: Judith Calabria i Luis Juberías

El contingut d'aquesta publicació pot ser reproduït, sempre que se citi la procedència.

Edició i maquetació:

DEBARRIS, SCCL

Perla, 31 bxs

080012 Barcelona

www.debarris.com

debarris@debarris.com

ISBN: Pendent de la sol·licitud!!!!

Dipòsit legal: B-28.335-2008

D'on beu el catalanisme avui? Radicalisme democràtic i dret a decidir

El catalanisme ha estat al llarg del temps un moviment transversal dins la societat catalana, present a la majoria de sectors polítics, socials, cívics i culturals del país. Un corrent que ha estat hegemònic a la nostra societat des de finals del segle XIX fins a l'actualitat, i que sovint ha mirat més enllà de les seves fronteres, cercant ideologies, tendències i noves maneres de fer. Des dels seus orígens el catalanisme s'ha fixat en els llocs d'avantguarda, i molt especialment en tot allò que venia d'Europa, amb l'objectiu de situar el nostre país al continent.

Aquest moviment s'ha presentant en cadascuna de les posicions polítiques amb uns plantejaments molt diferents. A l'hora d'analitzar les fonts internacionals d'on beu el catalanisme, caldrà tenir en compte que els diferents sectors del catalanisme s'han enriquit d'idees exteriors per dos motius diferents, però no contradictoris: uns, els independentistes, han buscat a l'exterior models per alliberar-se, d'altres, el catalanisme en general, models de societat útils per a modernitzar el país.

El moviment independentista

Històricament, el moviment independentista, encara mai ha estat majoritari ni a Catalunya ni en el conjunt del catalanisme, ha buscat models més enllà de les nostres fronteres per aplicar-los a Catalunya. Des de principis del segle XX, quan podem considerar que neixen els primers grups que reivindiquen la independència de la nació catalana, es busquen exemples a nivell internacional per construir el discurs, les estructures, la manera de lluitar o els símbols.

Pel que fa al discurs, podem viatjar fins a Cuba i Irlanda per trobar els primers referents de l'independentisme, d'on es va agafar la idea d'insurrecció, o d'Argèlia i el Vietnam, d'on s'incorpora la idea d'alliberament naci-

onal. Apropant-nos més a l'actualitat, també podem trobar com l'independentisme s'ha fixat en idees procedents d'Escòcia, com la defensa dels drets històrics o la idea de “devolució”, de retornar allò que ja pertany al poble escocès. Finalment, la profundització en la idea de sobirania o del dret de decidir són elements que aquest moviment ha incorporat del Quebec, d'Euskadi i d'Escòcia.

Si ens fixem en les estructures, la manera de lluitar, i l'adopció de certes estratègies, l'independentisme més radical s'ha fixat sobretot en models procedents d'Irlanda o d'Euskadi. L'adopció, o fins i tot podríem dir la còpia de models de l'escena internacional, és encara més clar quan ens fixem en els símbols i l'estètica del moviment independentista. L'estelada – símbol basat en la bandera cubana - o l'estètica abertzale que mostren els grups més militants de la causa, en són clars exemples.

El catalanisme com a element modernitzador

El catalanisme ha estat hegemònic dins la societat catalana des de finals del segle XIX, i per tant ha sigut molt més ampli i transversal que l'independentisme. Des dels seus orígens, ha estat un factor modernitzador per a Catalunya. La gran majoria dels grups que formen aquest moviment han importat ideologies innovadores i modernes per adoptar-les a Catalunya i fer progressar així el país. Un fet que s'ha produït en tots els sectors de l'espectre polític catalanista.

D'aquesta manera la Lliga Regionalista, amb una ideologia conservadora, manté un discurs i un projecte que s'allunya de la dreta majoritària espanyola. La lliga

no pensa en defensar els privilegis de cap aristocràcia, sinó que lluita contra l'antic règim i pels interessos de la burgesia industrial. Aquest partit és menys conservador i cada cop més liberal, i pren aquest camí fixant-se en l'escena internacional, sobretot en l'europea.

Esquerra Republicana de Catalunya, fundada l'any 1931, també és un bon exemple de modernització. El discurs que propugna fa referència a un liberalisme d'esquerres i republicà. El projecte defensa un estat de dret, laic, que busca ampliar la classe mitja i el benestar de la població. Altres exemples els podem trobar també amb el pujolisme, que incorpora elements de la democràcia cristiana i fins i tot de la socialdemocràcia, o el PSUC que importa l'eurocomunisme.

El catalanisme ha pogut desenvolupar aquest rol modernitzador durant molt de temps perquè Catalunya i Espanya han estat endarrerits respecte l'evolució de la resta de països occidentals i concretament d'Europa. Actualment però, la situació ha canviat, i per diversos motius al catalanisme li és difícil importar noves tendències i noves

idees. En primer lloc, com ja hem dit, perquè la posició de Catalunya respecte la resta de països occidentals no és d'endarreriment com ho era abans. El nostre país mostra unes condicions econòmiques, polítiques, culturals i socials molt similars a la resta de països occidentals. Però aquest no és l'únic factor que impedeix al catalanisme importar ideologies o grans models per al país. L'escena internacional actualment no presenta cap ideologia potent comparable a les que van existir en temps passats. Les ideologies, enteses com a grans constel·lacions d'idees que pretenen donar explicació a tots els problemes que es plantegen, pràcticament han desaparegut. Els temps que ara vivim semblen donar pas a les anomenades ideologies toves, com ho són l'ecologisme, l'altermundisme o l'antiglobalisme. O fins i tot a conjunts de valors i idees que resulten fugaços, idees que ràpidament semblen passades de moda. L'escena internacional es troba en un moment en que la única ideologia forta és el fonamentalisme islàmic, i en que el món occidental viu un present d'immediatesa i de canvis constants. Per tant el catalanisme no només no sembla tenir cap raó aparent per a importar tendències d'altres països –doncs els diferents països semblen estar

vivint els mateixos reptes- sinó que a més a més no té cap ideologia amb prou rerefons on agafar-se. La conclusió que podem extreure de tot això és que el moviment catalanista actual no beu de cap gran ideologia, sinó que per a construir el seu discurs i el seu projecte el que fa és anar incorporant petits conjunts d'idees i valors que troba dins l'escena internacional.

La gran crisi de la democràcia representativa, problema del que es parla a nivell internacional, està provocant, entre altres conseqüències, alts nivells d'abstenció en eleccions de la majoria de països occidentals i alts graus de desafecció política. Aquesta crisi de la democràcia representativa sembla que també és present al nostre país, i podem observar en els consecutius baròmetres del Centre d'Estudis d'Opinió (Generalitat de Catalunya) que la desafecció política de la població es troba clarament a l'alça. Les fundacions i els *think tanks* de la majoria de partits catalans concentren actualment grans esforços a trobar maneres de respondre a aquesta tendència, i sembla ser que la resposta passa per l'aprofundiment en la democràcia i l'increment dels processos i mecanismes de

participació de la ciutadania. A nivell internacional des de diferents sectors també s'està apostant ja per l'aprofundiment en la democràcia. Ja sigui el radicalisme democràtic propugnat pels sectors més altermundistes, o altres models més suaus defensats pel liberalisme.

El que és clar –i existeix un cert consens entre els experts– és que les societats cada cop són més complexes: amb problemes i reptes nous i diversificats. Francisco Longo¹ cita alguns d'aquests problemes derivats de la complexitat: “inseguretat global, desfeta dels sistemes educatius, migracions, la crisi energètica, la convivència multicultural, l'accés a l'habitatge, els riscos sanitaris i mediambientals, la violència juvenil, la pobresa extrema, etc.”. Davant d'aquesta complexitat creixent, sembla que la solució passaria per l'increment de la participació per part de la ciutadania en els afers públics, i per l'aprofundiment de la democràcia.

1 Francisco Longo, et ali *Els Escenaris de la Gestió Pública del Segle XXI*; Generalitat de Catalunya- Escola d'Administració Pública de Catalunya; Barcelona, 2007

Dret a decidir: una aposta pel radicalisme democràtic

Arribats a aquest punt, podem considerar que el catalanisme beu d'aquesta aposta per l'aprofundiment democràtic?

En l'actual discurs catalanista sembla que podem trobar conceptes com el *dret a decidir* o la *sobirania* que van en augment. Idees que podrien anar lligades a aquesta tendència cap a l'aprofundiment democràtic, doncs busquen la participació de la societat per a decidir grans temes de país. Pel que fa als partits polítics, aquests dos conceptes semblen estar presents en el discurs d'Esquerra Republicana de Catalunya, però mica en mica també

comencen a aparèixer a altres organitzacions catalanes. És el cas de Convergència i Unió, on sembla que el sector sobiranista es fa cada cop més fort, o d'Iniciativa per Catalunya- Verds, on l'Entesa pel Progrés Municipal (conjunt de candidatures municipalistes de la formació eco socialista) aposta pel dret a decidir. També podem destacar l'augment de les Candidatures d'Unitat Popular (CUP), com a mostra de l'increment de les opcions que aposten pel radicalisme democràtic.

Si ens fixem en la societat civil, podem observar en els últims temps un augment de l'organització i la mobilització civil en pro d'aquestes idees de sobirania i dret a decidir. En pocs anys han sortit diverses organitzacions com la *Plataforma pel Dret a Decidir (PDD)*, *Sobirania i Progrés*, o el *Cercle d'Estudis Sobiranistes*, i s'han pogut veure mobilitzacions inèdites sota lemes que apostaven pel dret a decidir. Durant aquests darrers anys també hem pogut observar com referents intel·lectuals de l'òrbita catalanista han fet el pas cap al sobiranisme. És el cas del notari Juan José López Burniol, que aposta pel sobiranisme si no s'avancés cap a una estructura federal de l'Estat.

O el cas també de politòlegs com Ferran Requejo o J. M Colomer que darrerament argumenten sobre la viabilitat de la sobirania dins el context Europeu.

Els intel·lectuals de referència dins el sobiranisme beuen molt del constitucionalisme i el dret, deixant de banda argumentacions identitàries, culturals o fins i tot ètniques, un element que no podem passar per alt. Les argumentacions de Requejo, López Tena o López Bofill sobre la sobirania o la independència de Catalunya no tenen cap toc de romanticisme, ans al contrari: argumenten en base a la legitimitat del dret a decidir de la població, i argumenten la posició favorable a la independència en la creació d'unes estructures institucionals que aportin més benestar i que siguin més afins a les nostres problemàtiques.

Evidentment aquest no és el perfil de tots els sectors del catalanisme. Intel·lectuals i autors com l'Antoni Puigverd o l'Albert Branchadell, que formen part del catalanisme, opten per altres estratègies que no tenen a veure amb aquest aprofundiment en els mecanismes decisionals. Aquests autors defensen, entre d'altres argumenta-

cions, la despolitització del catalanisme amb l'objectiu de garantir la supervivència de la llengua i la cultura catalana. O també podríem trobar el cas de sectors del catalanisme que defensen posicions federalistes, i que malgrat proposen un canvi en l'estructura estatal no compten en traspassar el poder de decisió a la ciutadania. Tenint en compte que no només existeix un únic catalanisme, i que dins d'aquest moviment hi ha diversos sectors, el que sí podem afirmar és que el sobiranisme mostra una tendència a l'alça. L'increment del discurs sobiranista en partits polítics catalanistes i en les organitzacions de la societat civil semblen demostrar-ho.

El conjunt del catalanisme no és l'únic que sembla perdre càrrega identitaria. Aquesta irrupció d'arguments sobiranistes basats en l'aprofundiment democràtic, sembla que també avança en detriment de les raons identitàries en el conjunt dels sectors independentistes. El filòsof valencià Gustau Muñoz² ens descriu l'emergència d'una nova *formulació* dins del catalanisme d'esquerres, l'*inde-*

2 Jaume Renyer, Enric Pujol, et alí *Pensament polític als Països Catalans, 1714-2014*; Pòrtic; Barcelona, 2007. Pàg. 343

pendentisme no nacionalista. Aquest nou plantejament és qualificat com a trencador, i es caracteritza per la incorporació de nous sectors socials al projecte nacional català com a forma de cohesió social i la pèrdua de contingut identitari del discurs en detriment de la importància que prenen les polítiques de benestar social. En Josep-Lluís Carod-Rovira deixa una bona mostra d'aquest independentisme no nacionalista en el seu últim llibre *2014*. En aquesta obra l'autor opta per deixar enrere el catalanisme tradicional, i defensa un projecte independentista que incorpori amplis sectors socials en base a polítiques socials i de benestar. En Xavier Rubert de Ventós també és un exemple d'aquest independentisme que ha perdut la càrrega nacionalista o independentista. Per a aquests autors el catalanisme ha de significar drets polítics i prestacions socials i de benestar. I el grau de catalanitat s'hauria de mesurar més per la simpatia davant d'aquest projecte que pel grau d'afinitat cultural o ètnic amb el país. Aquest nou corrent independentista té en compte l'existència d'una societat complexa i molt diversa, i refà el seu discurs i el seu projecte amb l'objectiu de comptar amb tots els sectors que formen part d'aquesta societat.

Com hem vist al llarg d'aquestes pàgines, el catalanisme ha deixat de beure ideològicament de la mateixa manera que ho feia en temps passats. I és que la realitat del nostre país ha canviat molt i el context internacional en què ens trobem no ofereix les mateixes tendències i ideologies que ofería abans. No obstant, el catalanisme és molt conscient dels problemes que mostra la societat catalana, i cerca respostes per als reptes que comparteix amb la resta de països del món occidental. L'actuació del catalanisme davant d'aquests reptes sembla que passa per l'aprofundiment democràtic i l'augment de la participació ciutadana en els processos decisionals. En aquesta situació tot el catalanisme – sobretot l'independentisme – sembla perdre càrrega identitària mentre s'incrementa un tipus de discurs basat en el dret de decidir i en el sobiranisme. El catalanisme, per tant, lluny d'estancar-se reacciona davant dels canvis socials, de les noves tendències i els nous reptes, mostrant que com a moviment segueix estant molt viu.

*

LA UPEC

L'11 de novembre de 2004, un grup de persones compromeses amb les polítiques d'esquerres i vinculades als àmbits social, intel·lectual, polític i acadèmic van constituir la Universitat Progressista d'Estiu de Catalunya (la UPEC). Es tracta d'una iniciativa que sorgeix de la necessitat d'omplir un buit pel que fa als escenaris de debat plurals dels sectors progressistes a Catalunya.

La UPEC vol ser un gran espai de trobada, reflexió i estudi sobre aquells temes que preocupen als sectors socials democràtics i d'esquerres.

El programa docent de la UPEC té dues característiques bàsiques:

- Contribuir al desenvolupament de la cultura democràtica d'esquerres
- Participar en l'anàlisi de les polítiques aplicades, des d'una perspectiva estratègica d'esquerres.

La UPEC crea un espai d'intercanvi entre ponents i participants que combina la reflexió i l'aprenentatge per tal de plantejar propostes pels reptes que té Catalunya.

Establint, d'aquesta manera, les bases per construir una societat millor apostant per la transformació social. Així mateix, la universitat progressista contribueix a enfortir els mecanismes de difusió, reflexió i elaboració de la cultura i les idees de les esquerres catalanes.

La principal fortalesa de la UPEC prové de la xarxa d'entitats i que formen part del projecte i li donen suport. Des del principi del projecte la base associativa de la UPEC ha crescut, enriquint-ne el contingut i aportant mirades diferents sobre la realitat.

Universitat Progressista d'Estiu de Catalunya

Entitats del Consell Social que donen suport al projecte:

Acció Escolta de Catalunya
Acció Jove - Joves de CCOO
Associació d'Estudiants Progressistes - AEP
Associació de Joves Estudiants de Catalunya - AJEC
Associació Catalana d'Investigacions Marxistes
Associació Catalana per la Pau
Avalot- Joves de la UGT de Catalunya
Casals de Joves de Catalunya
Càtedra UNESCO de Sostenibilitat de la UPC
Col·lectius de Joves Comunistes - CJC-Joventut Comunista
Comissions Obreres - CCOO
Cooperació
Coordinadora per a la Memòria Històrica i Democràtica de Catalunya
Centre de Recerca Econòmica i Social de Catalunya
Entorn SCCL
Escola Lliure El Sol
Esplais Catalans
Fundació Cipriano García
Fundació Catalunya Segle XXI
Fundació Ferrer i Guàrdia
Fundació Josep Comaposada
Fundació Josep Irla
Fundació l'Alternativa
Fundació Pere Ardiaca
Fundació Rafael Campalans
Fundació Terra
Fundació Nous Horitzons
Joves d'Esquerra Verda – JEV
Joventut Socialista de Catalunya
Món-3
Moviment Laic i Progressista
SOS Racisme
Suburbe Associació Cultural Octubre
Unió General de Treballadors – UGT

Ponències 2008

El carrer a la Universitat, la Universitat al carrer

Universitat
Progressista
d'Estiu
de Catalunya

UPEC

Ptal de l'àngel, 42 2n A 08002 Barcelona
Tlf: 663 062 804 - 637 799 029
info@upec.cat | www.upec.cat

Amb la col·laboració:

 **Generalitat
de Catalunya**

 **Diputació
Barcelona**
xarxa de municipis

Ajuntament de Barcelona